

Filip Wijkström (2005)

I MARGINALER OCH MARINADER
VÄXER SAMHÄLLET FRAM

Detta är ett särtryck ur

Civilsamhällets många ansikten : en samling essäer, 1995-2010

© Filip Wijkström och medförfattare, 2010

ISBN 978-91-7258-824-0 (EFI vid Handelshögskolan i Stockholm)

ISBN 978-91-86641-00-9 (European Civil Society Press)

Distribution: www.economicresearch.se

Filip Wijkström (2005)

I MARGINALER OCH MARINADER VÄXER SAMHÄLLET FRAM

1596 tvingas Birgittasystrarna från Vadstena i landsflykt till Gdansk. Gustav Vasa och reformationen gör rent hus med katolska kyrkan och dess institutioner för vård, skola och omsorg. En del blir frön i den välfärdsstat som påbörjas några hundra år senare. 1865 bryts ständernas dominans i riksdagen och korporationernas makt utmanas. Ett nytt associationsväsende växer fram. Sällskap och stiftelser frodas. Nya diakonianstalter och stadsmissionerna tar plats, men i slutet av seklet påbörjas en process som förpassar dem till ett liv i marginalen. Inte bara i skuggan av välfärdsstaten utan också i marginalen av den "folkrörelsemarinad" i vilken 1900-talet dränks in.

Ett nytt samhälle med räls och industrier – drivet framåt av ånga, elektricitet och bensin. Man flyttar in till städerna och delas in i arbetare och kapitalister. Folkrörelserna äntrar med buller och bång. Till en början i konflikt med stat, näringsliv och maktstrukturer. Frikyrkoanhängare sätts i fängelse, strejkerna avlöser varandra och 1931 skjuts arbetare i Ådalen. Dramatik. Romantik. Men snart lugnar det ned sig. Folkrörelserna får igenom sina krav och tar plats i den framväxande staten. Organisationerna växer på många håll in i apparaten. Ökat inflytande och statsbidrag gör de tidigare jakt- och vakthundarna loja och bekväma. Segrarna är vunna och samhället tydligt färdigbyggt. Knåhundarna gläfsar förstrött åt förbipasserande där de har parkerat sig i maktens korridorer.

Men någonting händer. Gamla industrilokaler byggs om till kunskapsfabriker – museum, alternativa scener och högskolor. Drivna

framåt av mikrochips, datorer och ett ständigt öppet Internet. Makt och utveckling ligger nu i information och kunskap, snarare än i ånga och bensin. Och sociala konflikter löper minst lika ofta längs stridslinjer andra än arbetare mot kapital. Linjerna dras upp av svennar och svartskallar – eller mellan kvinnor och män. Aktivister och kostymer målar debatten om den pågående globaliseringen i grälla färger. Och i marginalen av marinaden uppstår nya organisationer. Muslimska moskéer och mc-gäng. Gay Pride-parader och Vit Makt-konserter. Djurrättsaktivister och kvinnojourer. Nya organisatoriska bryggor mellan människor, idéer och samhälle.

Och i Fredrika planeras bygget av Europas största buddisttempel. På samma gång försvinner delar av idrotten samt KF in i näringslivet medan Svenska kyrkan rör sig mot det civila samhället efter några hundra år i trogen tjänst hos staten. Och alla ska vara med i Attac. I alla fall ett tag. Lite nytt gläfs, men samma gamla trötta hundar. Ändå tycks den sega folkrörelsemarinaden mjukas upp och få nya ingredienser. Full fart i den gamla folkrörelsefabriken! På löpande band fusioneras fackförbund och många federationer blir alltmer centralstyrda. Det bolagiseras friskt och folkbildningen driver gymnasieskolor som AB. Nya skyltar och ny färg över hela landet.

Både näringsliv och statsapparat har fått en ny glimt i ögat. Även svenska företag talar nu om samhällsansvar och social sponsring. Med Kofi Annan, FN och Global Compact ska direktörerna rädda världen. Statsministern talar i maj 2001 om att stimulera "non-profit"-företag i vård, skola och omsorg. Och i maj 2005 vill den borgerliga Alliansen se mer av "den ideella sektorn" i vården och omsorgen. Alla vill leka med idéburna organisationer! Cirkeln är sluten och även Birgittasystrarna är tillbaka. Inte bara i Vadstena utan nu också i Falun och Djursholm. Och i Helsingfors och Trondheim. Och i Mangalore och Goa.

Denna text publicerades ursprungligen hösten 2005 i form av en krönika i tidskriften *Input* i ett specialnummer med temat "*Den ideella sektorn*". *Input* ges ut av PricewaterhouseCoopers.